

Evrak Adı: **TDV İSAM Kütüphanesi Veysel Paşa Evrakı**

Kayıt Sayısı: **85**

Belge sayısı: **141**

Grup 1: Veysel Paşa

Belge aralığı: **1-70**

Belge sayısı: **112**

Tarih aralığı: **(H. 1282-1309 / M. 1866-1892)**

Grup 2: Ali Rıza Paşa (Veysel Paşa'nın oğlu)

Belge aralığı: **71-85**

Belge sayısı: **29**

Tarih aralığı: **(R. 1317-1339 / M. 1901-1923)**

Veysel Paşa Evrakı: Osmanlı Devleti'nin son dönem müşirlerinden Veysel Paşa ile oğlu Ali Rıza Paşa'ya aittir. Evrak koleksiyonu Paşaların, Balkanlar'da Manastır, Prizrin, Yakova, İpek ve Kosova bölgelerinde idari, askeri ve siyasi faaliyetleri ile şahsi işlerine dair yazışmalardan oluşmaktadır.

Literatürde Veysel Paşa ile ilgili sınırlı bilgi olmasına karşılık, Balkanlar da dahil olmak üzere muhtelif bölgelerde görev yapmış olan Ali Rıza Paşa hakkında hiçbir bilgi tespit edilememiştir. Veysel Paşa hakkındaki mevcut bilgiler aşağıda yer almaktadır.

Veysel Paşa: Arnavuttur. 1259 (1843)'da askerliğe dahil olmuş Üçüncü Orduda Bosna taraflarında bulunarak [12]84 (1867/8)'de binbaşı olmuştu. Son savaşta Bosna cihetlerinde hüsn-i hizmetle miralay ve liva olup sonra Şıpka kumandanı ve ferik olmuştur. Üçüncü Ordu ve İkinci Ordu-yı hümâyûnlarında müstahdem oldu. 22 Zilkade 1302 (2 Eylül 1885) de müşir rütbesi ile İkinci Ordu-yı hümâyûn müşiri oldu. 1308 (1890/1) de hastalanıp hava değişimi için İstanbul'a geldi. 30 Eylül 1308 / Cemaziyelevvel 1309'da vefat ederek Eyüp'e defnedildi. Cesur, mukdim, gayretli idi. Savaşlarda cesaret ve hizmeti görüldü.

Kaynak: Mehmed Süreyya, Sicill-i Osmani, IV, 620-21.

Veysel Hilmi Paşa (Arnavud), ?-1892

1877-1878 Osmanlı-Rus Harbinde Tuna Ordusu komutanı Aralık 1877-Ocak 1878; 2. Ordu komutanı Eylül 1885-Haziran 1891.

Kaynak: Sinan Kunalalp, Son Dönem, Osmanlı Erkân ve Ricali (1839-1922): Prosopografik Rehber, İSİS, İstanbul 1999, s. 125.

Veysel Paşa, Hilmi [Ölm. 1891]

Abdülhamit zamanının değerli Müşirlerindendir. Manastır'da doğdu. 1843'te askerliğe girerek Üçüncü Orduda ve Bosna'da hizmet edip Binbaşı olmuş, 1876'da Bosna ihtilâli sırasında yararlıklarından dolayı Generalliğe yükselmişti. Ahmet Eyüp Paşa'nın maiyetinde iken onun İhtiyat Kuvvetleri Komutanlığına alınması üzerine Feriklikle Şıpka Kumandanı olmuş, Rusların üstün kuvvetlerine karşı yaralanarak esir düşmüştü. Kuvvetlerinin esir düşmesine saraydan verilen emrin sebep olduğu sonradan anlaşılacak Veysel Paşa Divanîharpte beraet kazanmıştı. 1885 te Müşirlikle İkinci Ordu Komutanlığına tayin edildi. İstanbula gelişinde ölmüş ve Eyübe gomülmüştür. Cesur ve değerli bir asker olarak tanınmıştır.

İbrahim Alâettin Gövsa, Türk Meşhurları Ansiklopedisi, Yedigün Neşriyatı, [t.y.], s. 398.

Veysel Paşa'nın büyük torunu idare hukukçusu Prof. Dr. Vakur Versan tarafından hazırlanmış olan biyografik metin.

Müşir Veysel Paşa

Veysel Hilmi Paşa Arnavuttur. Manastır vilayetinin Pirlepe kazasının Zitofça köyünde dünyaya gelmiştir. 1843 (1259) yılında orduya girmiş Üçüncü Ordu'da Bosna taraflarında hizmet etmiş, yavaş yavaş yükselerek 1868 (1284)'de Binbaşı, 1877 (1293)'de Liva yani general olmuştur.

1877 Türk-Rus Savaşının başında Ahmet Eyüp Paşa'nın İhtiyat Kuvvetler Kumandanlığı ile Edirne'ye gitmesinden sonra Veysel Paşa Ferik yani Korgeneral rütbesiyle Şıpka Kumandanlığına tayin olunmuştur. Veysel Paşa Şıpka'da Ruslara karşı kahramanca hücumları ile büyük başarılar kazanmış ve stratejik bakımdan büyük bir önem taşıyan bu mevkiye hücum etmek görevini Rus Çarı gözde kumandanı General Radetski'ye vermiş, o da General Gourko kuvvetlerinin üç koldan ilerleyerek 1878 Ocak ayı başlarında Sofya'ya girdiğini öğrenince derhal Şıpka geçidine hücumla geçmiş ve altmış bin kişilik bir kuvvetle yanlardan sarkarak bu mevki muhasara etmiştir.

Veysel Paşa Rusların Şıpka üzerine çok üstün kuvvetlerle yürüdüklerini yirmi dört saat önce haber almış ve durumu İstanbul'a Başkomutanlığa bildirerek ya Edirne üzerine çekilmeği veya zaman ve mekân müsait iken, daha evvel davranarak Ruslar üzerine hücum etmeği teklif etmiş, fakat Başkomutan Serasker Rauf Paşa'dan, 'Devletler arasında mütareke olacaktır, bulunduğunuz noktadan ayrılmamanızı devlet ve millet namına rica ederim,' emrini havi bir telgraf alınca ileri sürdüğü fikirlerden vazgeçerek sadece mevkiini savunmakla yetinmiştir.

Ruslar Şıpka kasabasında bulunan ordu merkezine önce 32 taburla hücum etmişler, fakat başarı gösteremeyince ertesi günü bu kuvvete 50 tabur daha ilave ederek, Veysel Paşa ordusunu Şıpka'da tamamiyle kuşatmışlardır. Yapılan çok şiddetli müdafaa savaşlarında askerlerimiz kahramanca dövülmüş, altı bin kişi şehit düşmüş, fakat üstün düşman kuvvetleri karşısında taburlarımızdan birinin bozulması üzerine asker paniğe kapılmış ve mağlup olarak teslim olmuştur.

Yaralanmış bulunan Veysel Paşa emrindeki 32 bin asker, 280 subay, 80 üst subay ve dört paşa ile esir düşmüş, bu suretle Şıpka geçidindeki mevzilerle beraber, 103 top, bütün diğer silahlar, mühimmat ve teçhizat Rusların eline geçmiştir (9 Ocak 1878). Eğer Veysel Paşa'nın Başkomutanlığa yapmış olduğu teklif kabul edilmiş veya Süleyman Paşa'nın emrinde bulunan 50.000 asker Şıpka Boğazına yardıma koşmuş olsa idi bunlar Veysel Paşa kuvvetleriyle birleşecek ve bu kötü akıbet doğmayacaktı. Nitekim Veysel Paşa esaretten sonra yurda dönünce Türk-Rus Savaşının başlıca kumandanları arasında muhakeme olunmuş ve yukarıdaki sebeplerle haklı görülerek beraet etmiştir.

Veysel Paşa cesur, muktedir, gayretli kumandanlarımızdandır. Bulunduğu hizmetlerde daima muvaffakiyeti ve gayreti görülmüştür. İdaresi altındaki kuvvetlerin disiplin ve idaresi az kimselere nasip olmuştur. Harbin ilk günlerinde Rusların üstün kuvvetlerine karşı morali bozulan orduya imdat kuvveti olarak Veysel Paşa'nın kumandasında gönderilen asker fevkalade metanet ve fedakârlığı sayesinde Iskrıçabel muharebesini kazanmıştır ki Rusların maksatları bu muharebeyi kazandıkları takdirde Türk ordusunu ovaya dökerek perişan etmek imiş.

Veysel Paşa'nın Şıpka'da teslim olması harbin İstanbul'dan idare edilmesi sebebine dayanır. Eğer Veysel Paşa'nın askerî mütalaası dinlenmiş olsa idi ordunun Edirne'ye çekilmesi ve Ruslara orada mukavemet edilmesi gerekirdi.

Harpten sonra Veysel Paşa Üçüncü ve İkinci ordularda vazife almış ve 1886 (1302)'da müşirlik rütbesiyle (Mareşallik) İkinci Ordu-yı Hümayun Müşiri tayin olunmuştur. 1892 (1308) yılında hastalığı dolayısıyla hava değişimi için İstanbul'a gelmiş ve fakat iyileşemeyerek 1892 yılı Eylül ayının 30'una tesadüf eden 1309 Cemaziyelevveli'nde Erenköyü'nde vefat ederek Eyüpsultan'a gömülmüştür. Kabri Mihrişah Valide Sultan imaretinin deniz cephesindeki bahçesindedir. Mezar taşını Sultan Abdülhamit Han yaptırmış ve kitabesini devrin ileri gelen üdebasından Muhtar Bey kaleme almıştır.

Müracaat edilen eserler:

Sicill-i Osmânî, cilt IV, sahife 620.

Mirât-ı Hakikat, Cilt III, sahife 19.

Eyüp'te Medfun Meşahir, İsmail Hakkı, Dördüncü Defter.

Takvim-i Vekâyiin Süleyman Paşa'nın Muhakemesi İlavesi.

Erkân-ı Harbiye Binbaşısı Ali Fuad, Osmanlı-Rus Seferi, İstanbul 1327, Cilt III, sahife 771.

E. B. Şapolye, Gazi Osman Paşa ve Plevne Müdafası, 1959, sahife 207.